

Nr 186

Av herrar Ahlmark och Fälldin, om offentliga förhör i riksdagens utskott.

(Lika lydande med motion nr 243 i Andra kammaren)

Riksdagens arbetsformer bör förnyas på många sätt i en ny författning. I den här motionen vill vi endast ta upp *en* reform, som hittills inte har behandlats ingående i arbetet på våra nya grundlagar: offentliga utskotts-förhör (»hearings») i riksdagens utskott.

Utskotten i riksdagen kan redan i dag inkalla experter och utfråga dessa. Den möjligheten utnyttjas inte sällan. Men dessa överläggningar är alltid slutna — endast utskottets ledamöter äger rätt att närvara.

Vi tror att riksdagens kontrollmakt skulle stärkas, om utskotten fick möjlighet att också vid *offentliga* sessioner lyssna till föredragningar och bedriva utfrågning av statstjänstemän och andra experter på berörda områden. I motsats till i dag bör utskotten också få möjlighet att inkalla statsråd till sådana överläggningar. Det finns inte längre några starka skäl som talar mot att låta medlemmar av regeringen personligen närvara vid föredragning och utfrågning av detta slag.

Via press och andra massmedia skulle fakta och åsikter vid sådana utfrågningar spridas och därmed berika den allmänna politiska debatten. Offentligheten skulle tvinga regeringen att mer än i dag redovisa det material som medlemmar av utskotten anser det viktigt att få kännedom om. Det skulle också stimulera riksdagsmännen från oppositionen att precisera sina invändningar och frågor på områden som de anser otillräckligt eller felaktigt belysta i t. ex. en proposition.

I Förenta staterna har offentliga »hearings» av detta slag kommit att spela en stor roll för kongressens ställning och för den politiska debatten. En gång avslöjades senator Joe McCarthy i sådana offentliga utskotts-förhör. Senast har meningsbrytningarna i vietnamfrågan fått kontur och betydelse genom förhören i senatens utrikesutskott. Det stora flertalet »hearings» i den amerikanska kongressen är självfallet långt mindre dramatiska men ger även då stora möjligheter för utskottens medlemmar att kontrollera och komplettera fakta och bedömningar. Också i ett land med ett parlamentariskt system bör offentliga utskottssammanträden kunna verksamt bidra till att ge information om de politiska sakfrågorna, om regeringens intentioner och om oppositionens kritik.

Självfallet måste också som i dag föredragningar, utfrågningar och överläggningar vid *slutna* utskottssammanträden kunna äga rum under en ny författning. De offentliga sessionerna kan troligen bara utgöra en mindre del av utskottens sammanträden. Vad vi anser viktigt är däremot att nya grundlagar ger *möjlighet* till öppna sessioner.

Flera problem måste självfallet lösas i samband med en sådan reform. Vem skall besluta om offentlighet och om vilka personer som skall inkallas i samband med ett utskottsförhör — majoriteten i utskotten eller en kvalificerad minoritet? Vilka förpliktelser att uppträda inför ett utskott bör finnas för statstjänstemän och medlemmar av regeringen? Hur skall man förhindra att utskottsförhören blir en ersättning för debatten i kammaren? Etc.

Det är naturligt att dessa problem tas upp inom den nu arbetande grundlagberedningen. Om överenskommelse nås i år om en ny författning blir den reform som beslutas före 1968 års val av allt att döma endast partiell. Många problem återstår att lösa *efter* riksdagsvalet nästa år. I den omgången bör också frågan om möjligheten till offentliga utskottsförhör utredas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om sådana åtgärder att den nu arbetande grundlagberedningen kommer att utreda förutsättningarna för regler om rätt till offentliga utskottsförhör (»hearings») i riksdagen.

Stockholm den 24 januari 1967

Per Ahlmark (fp)

Thorbjörn Fälldin (cp)